

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного права
та судочинства

КУРСОВА РОБОТА

**з дисципліни: Актуальні питання адміністративного права та процесу
на тему: «Суб'єкти, уповноважені розглядати справи про адміністративні
правопорушення: поняття та загальна характеристика»**

Студентки групи ПРм – 13

Труш Анастасії Геннадіївни

Керівник: д.ю.н., проф.

Кравчук Мар'яна Юріївна

Національна шкала

Кількість балів:

Оцінка: ECTS

Члени комісії _____

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	
Поняття та види суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	5
Завдання і принципи діяльності органів (посадових осіб), які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	12
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	
Адміністративні комісії у системі органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	15
Суд як орган, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення.....	19
Специфіка здійснення органами Національної поліції адміністративного розслідування в справах про адміністративне правопорушення.....	22
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ.....	27
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність теми. Адміністративне право є однією з ключових галузей права, оскільки регулює взаємовідносини між державою та її громадянами, а також іншими суб'єктами права в контексті дотримання адміністративного законодавства. Питання суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, є актуальним, оскільки вони відображають процес застосування правопорядку та визначають, яким чином держава реагує на порушення законів. Розуміння цих суб'єктів допомагає розвивати ефективні механізми правозахисту, забезпечує правову стабільність і впливає на сприйняття громадянами державного владного апарату. У зв'язку зі змінами в суспільстві, технологічними інноваціями та розвитком державного управління, важливо досліджувати суб'єкти адміністративно-правових відносин для адаптації правових норм до сучасних реалій.

Питання суб'єктів адміністративно-деліктної юрисдикції висвітлено у працях провідних українських науковців у галузі адміністративного права: Ю. Битяка, В. Богуцького, І. Голосніченка, Е. Демського, Е. Додіна, Л. Ковалю, А. Комзюка, В. Колпакова, Ю. Битяка, Д. Лук'янця, О. Остапенка, В. Перепелюка. Серед найзначущіших праць треба відзначити цікаві дисертаційні та монографічні праці таких науковців, як Л. Анохіна, О. Банчук, О. Горбач, А. Іванищук, Т. Коломосьць, І. Личенко, М. Лошицький, Р. Миронюк, І. Голосніченко, М. Смокович, Г. Супрун.

Мета роботи – на основі аналізу наукових праць, чинного законодавства про адміністративні правопорушення дослідити систему суб'єктів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Завданнями курсової роботи є:

- визначити поняття та види суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення;
- розглянути завдання і принципи діяльності органів (посадових осіб), які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення;

- проаналізувати діяльність адміністративної комісії у системі органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення;
- дослідити суд як орган, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення;
- з'ясувати специфіку здійснення органами Національної поліції адміністративного розслідування в справах про адміністративне правопорушення;
- виявити проблеми провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах внутрішніх справ.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що регулюються діяльність суб'єктів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Предметом дослідження є суб'єкти, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Методи дослідження. Звернення до діалектичного методу забезпечило поглиблення понятійного апарату, що стосується предмету дослідження. Використання системно-структурного методу дало можливість дослідити загальні положення про суб'єкти, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. За допомогою методу системного аналізу досліджено правовий статус суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. За допомогою догматичного методу виявлено проблеми провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах внутрішніх справ. Метод узагальнення допоміг сформулювати висновки та пропозиції на основі викладеного матеріалу.

Структура роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, п'яти підрозділів, висновків та списку використаних джерел (25 найменувань).

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Поняття та види суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення

Термін «суб'єкт» (від лат. «subjectum») означає «особу або організацію, яка є носієм певних прав та обов'язків» [7, с.1211]. Адміністративно-деліктний кодекс України не закріплює поняття компетентного органу з розгляду справ про адміністративні правопорушення, хоча в адміністративно-деліктних кодексах деяких країн воно є. Наприклад, Закон Республіки Словенія «Про проступки» від 12.12.2002 р. визначає, що «проступкові органи – це органи управління й інші державні органи, інші носії публічних повноважень, які здійснюють нагляд за виконанням законів та постанов, які стосуються проступків, органи місцевого самоврядування, які за окремими нормативно-правовими актами є відповідальними за проступки» [4, с. 478].

Проте в науці адміністративного права є певні теоретичні напрацювання з цього питання. Це пов'язано з тим, що це поняття є загальним і охоплює органи та посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. А саме: «суб'єктами адміністративної юрисдикції є органи держави та їх посадові особи, а також органи місцевого самоврядування та їх внутрішні, колегіальні, організаційні структури (адміністративні комісії), що діють у межах делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, які здійснюють адміністративно-юрисдикційну діяльність, пов'язану з вирішенням конкретної справи про адміністративне правопорушення та прийняттям відповідного правозастосовного акта» [3, с. 6–7].

Іншу позицію обстоює В. Колпаков, який окреслює суб'єктів адміністративно-деліктної юрисдикції як «учасників провадження у справах про адміністративні проступки, які виконують покладені на них державою

обов'язки щодо порушення, розслідування, розгляду, прийняття рішення, виконання рішення у таких справах» [12, с. 384].

Подібну думку висловлює Р. Миронюк у дисертаційному дослідженні, характеризуючи поняття «орган адміністративно-деліктної юрисдикції» та визначаючи його як суб'єкта публічної адміністрації або уповноваженого ним органу, який відповідно до законодавства наділений комплексом повноважень щодо застосування заходів адміністративної відповідальності до фізичної чи юридичної особи у разі вчинення останніми адміністративного правопорушення (делікту) [17, с. 14]. Це пов'язано з тим, що до системи органів адміністративної юрисдикції автор включає не лише органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а й органи, уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення та здійснювати контроль і нагляд за розглядом і вирішенням справ про адміністративні правопорушення.

На нашу думку, суб'єкт, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення, - це орган (особа), уповноважений державою розглядати і вирішувати справи про адміністративні правопорушення, який виступає учасником адміністративно-процесуальних відносин. Суб'єкти адміністративної юрисдикції становлять єдину систему, в якій усі справи про адміністративні правопорушення вирішуються за загальними правилами, встановленими державою, а специфіка цієї системи зумовлена різноманітністю адміністративних правопорушень [9, с. 366].

Дослідивши історичні аспекти становлення та розвитку уповноважених органів у сфері адміністративних правопорушень, можна дійти висновку, що інститути та види цих органів наразі є надто великими та не завжди ефективними. Тому будь-яке дослідження інститутів уповноважених органів, що розглядають справи про адміністративні правопорушення, слід починати з визначення характеру правової основи цих інститутів.

Аналізуючи визначення, наведені у тлумачному словнику, та узагальнюючи їх, систему можна визначити як сукупність взаємопов'язаних

компонентів, які існують як єдине ціле та одночасно взаємодіють з іншими зовнішніми факторами, залишаючись при цьому відокремленими від них. До характеристик системи можна віднести наступні. Будь-яку систему слід розглядати як єдність, завершеність певних елементів. Система передбачає взаємозалежність її елементів, компонентів та відсутність інституційної залежності. Як зауважує А. Коротких, «цільова спрямованість як окремих елементів, так і системи загалом єдина і полягає у дотриманні імперативних приписів у визначеній сфері правовідносин» [13, с. 78]; належне функціонування системи можливе за умови належного функціонування усіх її елементів; цілі, правила функціонування системи та її елементів повинні бути єдиними.

До особливостей системи органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, слід віднести, насамперед, велику кількість таких органів та їх неоднорідність. Безумовно, ефективність правозастосування залежить не лише від нормативно-правової бази, а й від належної організації системи органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, а різноманітність та множинність адміністративних правопорушень зумовлюють належну структуру системи органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення.

М. Завальний до особливостей підвідомчості справ про адміністративні правопорушення зараховує ще й «швидкість реагування на правопорушення, тобто застосування скорочених строків розгляду справ, та профілактичну спрямованість адміністративно-деліктної юрисдикції» [9, с. 366–367]. Забезпечити швидкість реагування на правопорушення можливо лише за наявності широкої мережі органів, які б компетентно та оперативно здійснювали розгляд справ про адміністративні правопорушення.

Множинність і різноманітність органів – не єдина особливість системи органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Іншою особливістю є неоднорідність об'єктів адміністративної юрисдикції. Так, деякі органи спеціально створені для

виконання функції розгляду і вирішення справ про адміністративні проступки, при цьому виконання цих функцій є не єдиним їхнім завданням, а одним із багатьох. До таких завдань належать своєчасність, всебічність, повнота та об'єктивність з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесених постанов, запобігання правопорушенням і зміцнення законності.

Що стосується співвідношення адміністративних сфер, які охороняються адміністративними стягненнями, то поєднання територіального та галузевого принципів у формуванні досліджуваної системи видається правильним, оскільки захист за підвідомчістю гарантується як у межах усіх адміністративно-територіальних одиниць, так і в межах окремих відомств. Однак, як слушно зазначає І. Личенко, «сукупність установ, які розглядають справи про адміністративні правопорушення, прийнято називати системою, системність якої полягає, по-перше, в тому, що ці установи в більшості випадків не пов'язані єдиним адміністративно-координаційним центром, а по-друге, в тому, що всі ці установи, характеризуються неоднорідністю і досить суттєво відрізняються в компетенційному сенсі» [14, с.88-89], а тому про них можна говорити з великою часткою умовності.

Характеризуючи неоднорідність органів адміністративної юрисдикції, Е. Демський класифікує їх за: «а) правовою природою утворення – органи судової влади; органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; б) цілями утворення – органи, які утворені виключно для здійснення адміністративно-деліктної юрисдикції, та органи, створені для адміністративно-деліктних юрисдикційних, а також інших функцій; в) безпосередньою компетенцією, яка встановлюється законодавцем та закріплюється у нормативно-правових актах щодо кожного органу зокрема» [8, с. 85].

За структурою повноважень суб'єкти, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, у науковій літературі поділяються на органи: «а) територіальної компетенції, тобто ті, що здійснюють адміністративно-каральну юрисдикцію у межах адміністративно-територіальної

одиниці; б) галузевої компетенції, тобто ті, що здійснюють адміністративну юрисдикцію у межах галузі управління» [9, с. 366–367].

Законодавець у ст. 213 КУпАП загально окреслює систему органів, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а саме: адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; виконавчими комітетами (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчими органами, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те цим Кодексом; районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами, Верховним Судом; органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами)» [11].

У науці адміністративно-деліктного права немає єдиного бачення ролі громадських формувань у розгляді та вирішенні справ про адміністративні правопорушення. Так, Р. Миронюк пропонує «розширити та конкретизувати повноваження трудових колективів та громадських формувань щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів громадського впливу» [16, с. 635–637].

Чинний адміністративно-деліктний кодекс звільняє від адміністративної відповідальності та передбачає можливість передачі матеріалів про адміністративні правопорушення на розгляд громадським органам або трудовим колективам (ст. 21 КУпАП) [11]. Водночас законодавець чітко визначає перелік правопорушень, за які може бути застосовано громадський вплив (ч. 2 ст. 21 КУпАП) [11]. Однак така діяльність громадських об'єднань та трудових колективів не вважається адміністративною чи юрисдикційною діяльністю. Це пов'язано з тим, що ці організації не мають права за результатами розгляду справ накладати адміністративні стягнення, а лише заходи громадського впливу, які не визначені в КУпАП. Натомість О. Ванчук категорично відкидає

можливість громадських організацій, інших об'єднань населення, не пов'язаних з державою, та окремих представників громадянського суспільства виступати від імені держави, а також вирішувати питання про адміністративно-деліктну відповідальність [4, с. 272].

Іншими словами, правильна позиція полягає в тому, що громадські організації також можуть бути відповідальними за розгляд справ про адміністративні правопорушення, але лише в тому випадку, якщо їм делеговані адміністративні функції відповідно до закону. Таким чином, громадські організації можуть застосовувати заходи виховного характеру до неповнолітніх за правопорушення, вчинені неповнолітніми, якщо вони не становлять серйозної суспільної небезпеки. До таких стягнень належать відвідування бесід, занять з психологом, відвідування занять з подолання наркотичної, алкогольної чи іншої залежності, психологічні сімейні бесіди чи зустрічі, тимчасове перебування в центрі медико-соціальної реабілітації тощо.

Останніми роками в адміністративній юриспруденції особливої актуальності набуло питання законодавчого звуження, звуження кола суб'єктів, яким підвідомчі справи про адміністративні правопорушення. Тому у своєму дисертаційному дослідженні Миронюк визначає основні напрями оптимізації підвідомчості справ про адміністративні делікти. Зокрема, він зазначає, що слід відмовитися від «механічного» скорочення системи цих суб'єктів, насамперед шляхом позбавлення органів, не наділених повноваженнями щодо управління та нагляду у сфері суспільних відносин, на які посягають правопорушення, повноважень щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення» [16, с. 636-638]. Ми підтримуємо цю позицію, оскільки оптимізація має включати інституційні зміни, що базуються на функціональному та міжвідомчому принципах.

Р. Миронюк доповнює перелік, а саме наголошує на «необхідності вироблення та затвердження єдиних кваліфікаційних вимог до посадових осіб органів, які уповноважені розглядати та вирішувати справи про адміністративні правопорушення; позбавлення повноважень щодо розгляду справ про

адміністративні правопорушення інспекторського складу контрольно-наглядових органів, які не мають відповідної правової підготовки та в посадових інструкціях (функціональних обов'язках) яких не передбачено таких повноважень» [16, с. 636–638]; «усунення ієрархії внутрішньовідомчого контролю за діяльністю посадової особи, яка наділена повноваженнями щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності, а залишення виключно судового контролю за законністю такої діяльності у порядку оскарження та опротестування прийнятого рішення» [17, с. 27–28].

Отже, суб'єкти адміністративної юрисдикції — це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також їх внутрішні і колегіальні структури, уповноважені здійснювати адміністративно-каральні функції у вигляді розгляду, розслідування та прийняття рішень за справами про адміністративні правопорушення. До їх компетенції входить виконання відповідних правозастосовних актів, згідно з встановленими законодавством процедурами і правилами, що мають на меті забезпечення законності, своєчасності, всебічності, повноти та об'єктивності з'ясування обставин справи та застосування адміністративних санкцій.

До органів, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а саме: «адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; виконавчими комітетами (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчими органами, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те цим Кодексом; районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами, Верховним Судом; органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами).

1.2. Завдання і принципи діяльності органів (посадових осіб), які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення

Завдання органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення є [6, с. 41-42]:

Виявлення та реєстрація правопорушень. Основним завданням є оперативне виявлення випадків адміністративних правопорушень. Це включає реєстрацію фактів порушення, збір доказів, свідчень та іншої інформації, що має значення для справи.

Розслідування обставин порушення. Після реєстрації правопорушення наступним етапом є детальне розслідування обставин вчинення порушення. Це включає збір і аналіз доказів, встановлення осіб, причетних до правопорушення, та оцінку їхньої відповідальності.

Прийняття процесуальних рішень. На основі зібраної інформації та доказів, уповноважені посадові особи приймають рішення щодо винесення постанови або передачі справи до суду. Ці рішення повинні бути обґрунтованими, юридично вмотивованими та відповідати чинному законодавству.

Застосування адміністративних стягнень. Якщо правопорушення підтверджено, посадові особи застосовують адміністративні стягнення, які можуть включати штрафи, попередження, конфіскацію майна тощо. Стягнення визначаються з урахуванням тяжкості порушення та обставин справи.

Забезпечення виконання рішень. Після прийняття рішення органи забезпечують його виконання, включаючи інкасування штрафів та контроль за виконанням інших видів покарань.

Профілактика правопорушень. Окрім реактивних функцій, до завдань входить також профілактика правопорушень через освітні кампанії, публічні заходи та співпрацю з громадськістю для підвищення правової обізнаності та культури.

Забезпечення прав учасників процесу. Важливим аспектом є забезпечення прав

та законних інтересів усіх учасників процесу, включаючи право на захист, доступ до матеріалів справи та можливість оскарження рішень.

Принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення є складовою частиною загальноправових принципів, на яких ґрунтується процесуальна діяльність органів (посадових осіб) при розгляді та вирішенні індивідуальних адміністративних справ адміністративно-деліктного характеру. До них належать принципи законності, верховенства права, охорони державних та особистих інтересів, публічності, об'єктивної (матеріальної) істини, гласності та відкритості провадження тощо, про які йшлося у цьому посібнику. Водночас, провадження у справах про адміністративні правопорушення характеризується певними принципами:

1) розгляд справ на засадах рівності громадян перед законом і органом (посадовою особою), який розглядає справу (ст. 248 КУпАП), незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших обставин [11]. Особливість цього принципу проявляється у рівності громадян перед законом і органом, що розглядає справу, а не у рівності всіх учасників процесу. Відповідно до цього принципу при розгляді справ про адміністративні правопорушення зберігаються державно-владні відносини, які, на відміну, наприклад, від адміністративного судочинства, де всі учасники провадження є рівними в правах і обов'язках, фактично притаманні всій адміністративній системі в публічній сфері [16, с. 635];

2) Швидкість та ефективність розгляду справ про адміністративні правопорушення. Ця особливість зумовлена специфікою адміністративної діяльності, яка полягає у швидкому вирішенні робочих питань. При розгляді справ про адміністративні правопорушення немає необхідності викликати свідків з інших місць, справи розглядаються одним суддею, працівник, який розглядає справу, отримує заробітну плату за місцем роботи, а члени адміністративної колегії працюють на громадських засадах, що дозволяє значно економити витрати на розгляд справи;

3) розгляд справ здійснюється на основі закону і правосвідомості (ст. 252 КУпАП) [11]. Специфіка розгляду полягає у власній оцінці посадовою особою, яка розглядає справу, позитивних і негативних рис протиправного діяння, поведінки правопорушника, оцінці його майнового та сімейного стану, можливості виправлення шляхом громадського впливу, виховних заходів тощо. При розгляді справи виявляються всі обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. У зв'язку з цим, якщо при розгляді справи орган (посадова особа) дійде висновку, що правопорушення містить ознаки злочину, орган (посадова особа) передає матеріали прокурору, органу досудового розслідування або органу дізнання (ст. 257 КУпАП) [11].

Отже, завдання та принципи діяльності органів (посадових осіб), які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, є фундаментальними для забезпечення законності, справедливості та ефективності в адміністративній юстиції. Завдання органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, полягають у виявленні, реєстрації, розслідуванні порушень, прийнятті процесуальних рішень, застосуванні адміністративних стягнень, забезпеченні виконання рішень та профілактиці правопорушень, а також у захисті прав та законних інтересів усіх учасників процесу. Принципи діяльності органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, включають законність, верховенство права, швидкість і економічність розгляду, гласність і відкритість процесу, об'єктивність, рівність перед законом, захист інтересів держави та особи, а також профілактику правопорушень.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ, УПОВНОВАЖЕНИХ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

2.1. Адміністративні комісії у системі органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення

Адміністративні комісії займають особливе місце в системі органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Як правило, адміністративні комісії утворюються відповідними органами місцевого самоврядування у складі голови, заступника голови, секретаря та членів комісії. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [20] та Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [21] містять положення, що дозволяють створювати адміністративні комісії в системі органів місцевого самоврядування та в системі державних адміністрацій для розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення.

Адміністративні комісії мають юрисдикцію і не входять до складу виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, а є підпорядкованими їм. Адміністративні комісії формуються за регіональним принципом та на базі постійних комісій рад і складаються з делегатів відповідних рад, громадських організацій, політичних партій та представників профспілкових організацій. Як правило, головою адміністративної комісії є один із заступників голови виконавчого комітету сільської, селищної або міської ради. Іншими словами, порядок утворення та функціонування адміністративних комісій передбачає, що вони підзвітні та підконтрольні у своїй діяльності виконавчим органам.

Так, О. Миколенко, «відстоюючи ідею реформування правового статусу адміністративних комісій як органів адміністративно-деліктної юрисдикції, зауважує, що необхідно закріпити у КУпАП перелік прав та обов'язків, якими наділені голова та члени адміністративних комісій, порядок розгляду скарг на

постанови адміністративних комісій, правові наслідки неналежного оформлення матеріалів справи та невиконання вимог щодо складання протоколу засідання адміністративних комісій» [15, с. 142]. Водночас В. Бердник висловлює думку про те, що «адміністративні комісії як суб'єкти, які здійснюють виключно адміністративно юрисдикційну діяльність, повинні отримати більше повноважень щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення. Як аргумент автор наголошує на колегіальності цього суб'єкта, що, на його переконання, підвищує об'єктивність прийнятих рішень, їхню обґрунтованість та успішність їх реалізації» [5, с. 392–393].

Ю. Битяк, М. Тищенко зазначають, що «адміністративні комісії – це не тільки основні колегіальні органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а й органи, покликані виховувати громадян у дусі точного і неухильного додержання законів, сумлінного ставлення до державного і громадського обов'язку, поваги до прав, честі і гідності громадян, а також попереджувати правопорушення» [1, с. 232]. Адміністративно-деліктним законодавством низки держав Європи передбачене створення певних структурних підрозділів, яким надаються повноваження по розгляду справ про проступки. Слушно А. Комзюк пов'язує це з тим, що «саме адміністративні комісії, які функціонують на громадських засадах, об'єднуючи представників різних організацій, допускають найбільше порушень закону під час притягнення до адміністративної відповідальності» [1, с. 234].

Адміністративним комісіям при виконавчих органах міських рад підвідомчі справи про адміністративні правопорушення, передбачені «статтями 45, 46, 92, 99, 103-1 – 104-1, статтею 136 (за вчинення правопорушень на автомобільному транспорті), статтями 138, 141, 142, 149-152, частинами першою та другою статті 152-1, частиною першою статті 154, статтями 155, 155-2, частиною другою статті 156, статтями 156-1, 156-2, 159, 175-1 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (окрім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181,

статтею 181-1, частиною першою статті 182, статтями 183, 185-12, 186, 186-1, 189, 189-1, 196, 212-1 КУпАП» [11].

А адміністративним комісіям при виконавчих органах сільських та селищних рад підвідомчі справи про адміністративні правопорушення передбачені «статтею 92, статтею 99 (коли правопорушення вчинено громадянином), статтями 103-1, 103-2, 104, статтею 136 (за вчинення порушень на автомобільному транспорті), статтями 141, 142, 150-152, частинами першою та другою статті 152-1, статтями 155, 155-2, частиною другою статті 156, статтями 156-1, 156-2, 159, статтею 175-1 (за порушення, вчинені у місцях заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (окрім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, частиною першою статті 182, статтями 183, 186, 186-1, 196, 212-1 КУпАП» [11].

Проаналізувавши справи про адміністративні правопорушення, підвідомчі Адміністративній колегії, можна дійти висновку про недоцільність існування такого органу адміністративної юрисдикції. Законодавче закріплення Адміністративної комісії як основного органу, уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення, в радянському Адміністративному кодексі було, безперечно, виправданим заходом, оскільки було спрямоване на усунення судової юрисдикції з процесу розгляду адміністративних деліктів на той час. Іншими словами, адміністративна комісія стала «квазісудовим» колегіальним органом, який розглядав справи про адміністративні правопорушення з максимальним залученням громадськості до процесу. Сьогодні, коли існує широке коло державних органів, наділених адміністративно-наглядовими повноваженнями та адміністративною юрисдикцією, невиправданим є розгляд адміністративною комісією лише 10% справ про адміністративні правопорушення.

Непослідовною, на думку О. Остапенка, є «позиція законодавця щодо визначення підвідомчості адміністративним комісіям справ про адміністративні правопорушення без врахування родової ознаки вчинених протиправних діянь»

, с. 144]. Так, на засіданні адміністративної комісії колегіально можна розглядати протиправні дії (бездіяльність) громадянина, пов'язані із зараженням венеричною хворобою та її профілактичним лікуванням (ст. 45 КУпАП). У цьому разі порушується вимога стосовно збереження лікарської таємниці про хворобу громадянина та порушення конституційного права щодо захисту його честі та гідності.

На нашу думку, окремі адміністративні правопорушення мають бути криміналізовані», тобто визнані кримінальними злочинами і за них має бути встановлена кримінальна відповідальність. Таким чином, аргументи прихильників концепції збереження адміністративних комісій як компетентних адміністративних органів можуть бути враховані, або не можуть бути враховані, лише за умови реформування правового статусу адміністративних комісій як компетентних адміністративних органів. Зокрема, необхідно нормативно закріпити освітні та кваліфікаційні вимоги до членів колегіальних органів, утворених при органах місцевого самоврядування, а також передбачити обов'язкову участь у складі адміністративних комісій кваліфікованих фахівців у галузі права або в будь-якій суміжній з правом сфері, що є предметом розгляду адміністративного компетентного органу.

Водночас виконавчим комітетам сільських, селищних, міських рад підвідомчі ті самі справи про адміністративні правопорушення, що й входять до компетенції адміністративних комісій, зокрема, передбачені статтями 92, 99 (коли правопорушення вчинено громадянином), статтями 104, 141, 142, 152, 159, статтею 175-1 (за порушення, вчинені у місцях заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (окрім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, частиною першою статті 182, статтями 183, 186-1 КУпАП.

Отже, адміністративні комісії займають особливе місце у системі органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, оскільки вони функціонують як колегіальні органи, створені при органах місцевого самоврядування та державної виконавчої влади. Ці комісії унікальні

тим, що їх діяльність базується на принципах колегіальності, громадської участі, та вони мають юрисдикційні повноваження, незалежність від інструкцій інших відомчих органів, що забезпечує об'єктивність і справедливість прийняття рішень. Однак, сучасний статус і засади діяльності адміністративних комісій потребують значного вдосконалення та оновлення, зокрема через реформування правового регулювання їх створення та функціонування. Це пов'язано з потребою підвищення ефективності їх роботи та адаптації до сучасних правових стандартів.

2.2. Суд як орган, уповноважений розглядати справи про адміністративні правопорушення

Важливим суб'єктом адміністративно-деліктного провадження є місцеві загальні суди у справах про адміністративні правопорушення. Правовий статус окружного загального суду передбачений статтею 221 КУпАП [11]. Специфіка правового статусу суду полягає насамперед у наданих йому повноваженнях. Повноваження суду поширюються на всі адміністративні правопорушення, незалежно від регіону. Регіональними судами є районні, районні у містах, міські, міськрайонні суди та військові суди гарнізонів. Місцеві загальні суди розглядають кримінальні, цивільні справи та справи про адміністративні правопорушення [2, с. 179].

Районні суди складаються з судді, голови суду та заступника голови суду. Справи про адміністративні правопорушення розглядаються суддею одноособово. Суддя виконує функції суду, розглядаючи справи одноособово. Судді при здійсненні правосуддя незалежні від будь-якого впливу, нікому не підзвітні і підкоряються лише закону. Справи про адміністративні правопорушення розглядаються в порядку окремого провадження, коли є скарга на дії органу (посадової особи) щодо накладення адміністративного стягнення, але не в порядку цивільного судочинства. Крім того, тільки суди мають право накладати такі адміністративні стягнення, як адміністративний арешт, виправні,

громадські та суспільно корисні роботи, позбавлення спеціального права, оплатне вилучення транспортних засобів, конфіскація майна, підвищений штраф, а також розглядати всі справи про адміністративні правопорушення, вчинені неповнолітніми у віці від 16 до 18 років, і розглядати всі справи про адміністративні правопорушення, вчинені неповнолітніми у віці від 16 до 18 років, ст. 24.1 КпАП. Суд має право застосовувати заходи впливу, передбачені частиною 1 статті 24 КУпАП [11]. Суд як суб'єкт адміністративно-деліктного провадження гарантує розгляд і вирішення справ, що потребують особливої уваги.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 185-3 КУпАП, розглядають окружні господарські та адміністративні суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд. справи розглядаються суддею-доповідачем суду, який розглядає справу про правопорушення, передбачене статтею 185-3 КУпАП. Судові рішення за результатами розгляду таких справ можуть бути оскаржені до Вищого спеціалізованого суду, а рішення Вищого спеціалізованого суду – до Апеляційної палати Вищого спеціалізованого суду. Постанови суддів Верховного Суду, прийняті за результатами розгляду таких справ, можуть бути оскаржені до Кримінального суду і розглядаються колегією у складі трьох суддів [2, с. 179-180].

Суд у справах про адміністративні правопорушення створює можливості для судового захисту осіб у цій сфері та забезпечує контроль за діяльністю адміністративних органів. Їх повноваження та обов'язки в цій сфері чітко визначені законодавством, зокрема КУпАП. Ось основні аспекти цих повноважень:

Розгляд справ про адміністративні правопорушення. Суди мають ексклюзивну компетенцію розглядати певні категорії адміністративних правопорушень, особливо ті, що передбачають більш серйозні санкції або вимагають складного правового аналізу.

Прийняття рішень. Суди ухвалюють рішення про винуватість або невинуватість особи в адміністративному правопорушенні. Вони можуть накладати штрафи,

виносити попередження, призначати адміністративні арешти, конфіскацію майна або інші заходи адміністративного впливу.

Застосування санкцій. Суд має право обирати вид покарання залежно від обставин справи, особи правопорушника та наявності обтяжуючих або пом'якшуючих обставин.

Перегляд рішень нижчих інстанцій. Суди вищих інстанцій можуть переглядати рішення нижчих судів у справах про адміністративні правопорушення, якщо було подано апеляційну або касаційну скаргу.

Забезпечення прав сторін. Суди забезпечують дотримання прав та законних інтересів осіб, залучених до справи, включаючи право на захист, право на представництво, право на доказування своєї позиції і право на справедливий судовий розгляд.

Контроль за виконанням рішень. Суди також контролюють процес виконання своїх рішень, зокрема через стягнення штрафів та виконання інших видів адміністративних покарань.

Крім того, згідно зі статтею 41 Конституції України, конфіскація також має застосовуватися судами [18, с. 87]. Такі повноваження судів (суддів) визначають їх особливе становище в системі адміністративної юрисдикції. Основними засадами судочинства є: законність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, забезпечення доведеності вини, змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, підтримання обвинувачення в суді прокурором, забезпечення обвинуваченому права на захист, гласність судового процесу та відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; забезпечення апеляційного оскарження та апеляційного перегляду судових рішень, крім випадків, встановлених законом; обов'язковість судових рішень.

Як стверджує В.М. Скавронік, «в адміністративному провадженні суд виконує перш за все лише одну стадію – стадію розгляду справи і тільки у виключних випадках – всі стадії розгляду справи (наприклад, справи про неповагу до суду, де суд сам порушує справу, проводить адміністративне

розслідування, розглядає її і забезпечує виконання постанови суду)» [23, с. 9]. Однак розгляд справ про адміністративні правопорушення підтверджує, що вони є «логіко-психологічною основою всього адміністративно-юрисдикційного процесу, чіткість і якість якого сприяють реалізації принципу процесуальної економії». Це також впливає з усієї процесуальної поведінки на цій стадії. Адміністративно-судові провадження мають виключно правовий характер" [23, с. 10].

Таким чином, суди відіграють центральну роль у системі органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, завдяки своїм унікальним повноваженням та незалежності, що закріплені в законодавстві. Вони не тільки виконують судовий розгляд і приймають рішення щодо винуватості та покарання за адміністративні порушення, але також забезпечують дотримання законності, справедливості та рівності перед законом для всіх сторін процесу. Судова система має ексклюзивне право застосовувати певні види адміністративних стягнень, такі як адміністративний арешт або конфіскацію майна, що вимагає вищого рівня юридичного аналізу та процедурної справедливості. Місцеві загальні суди, які включають районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів, є ключовими у розгляді адміністративних справ, що забезпечує їхню близькість до громадян.

Специфіка здійснення органами Національної поліції адміністративного розслідування в справах про адміністративне правопорушення

Органи Національної поліції (ст. 222 КУпАП) мають важливі повноваження у сфері адміністративних правопорушень і посідають важливе місце в системі адміністративної юрисдикції [11]. Національна поліція має повноваження розглядати такі адміністративні правопорушення, як порушення громадського порядку і моралі, порушення правил дорожнього руху, порушення правил, що забезпечують безпеку руху на транспорті, порушення правил

користування транспортними засобами, порушення правил, що забезпечують схоронність вантажів під час перевезення, незаконний відпуск та незаконне придбання бензину та інших паливно-мастильних матеріалів тощо. Від імені Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право посадові особи органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до їх повноважень. Такі повноваження надані органам Національної поліції переважно через серйозність справ про адміністративні правопорушення, віднесених до їхньої підвідомчості.

Особливостями адміністративно-правового статусу органів державної поліції є, зокрема, їх ієрархічне положення в системі органів державної влади, права та обов'язки, обмеженість їх повноважень та відповідальності адміністративно-правовими нормами, імперативний статус уповноважених суб'єктів та наявність у них владних повноважень. Основні засади адміністративно-правового статусу Національної поліції України встановлені, зокрема, Законом України «Про Національну поліцію» [22], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» [19] та іншими нормативно-правовими актами. Завданням Національної поліції України при проведенні адміністративних розслідувань є здійснення комплексу процесуальних дій, спрямованих на з'ясування, встановлення, фіксацію та засвідчення обставин адміністративних правопорушень, на підставі яких вони вчиняються.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський, зокрема, при «здійсненні адміністративного розслідування у провадженні по справах про адміністративні правопорушення, зобов'язаний: неухильно дотримуватись положень Конституції, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції та Присяги поліцейського; професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва; поважати і не порушувати прав і свобод людини; надавати

невідкладну, зокрема, домедичну і медичну допомогу постраждалим внаслідок правопорушень, або нещасних випадків; зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку із виконанням службових обов'язків; інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливлюють його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді» [22].

Компетенцію Національної поліції України як органу, уповноваженого здійснювати адміністративне розслідування у провадженнях по справам про адміністративні правопорушення можна окреслити, проаналізувавши Конституцію України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України: «Про Національну поліцію»; «Про попередження насильства в сім'ї»; «Про запобігання корупції»; тощо, постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію» , наказів Міністерства внутрішніх справ України: «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції»; «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції»; «Про затвердження Положення про патрульну службу МВС», «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» тощо.

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [22], поліція наділена в сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності наступним комплексом повноважень: «вживати заходи з метою виявлення, зокрема, адміністративних правопорушень; припиняти виявлені адміністративні правопорушення; вживати заходи, спрямовані на усунення загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення адміністративного правопорушення; здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про адміністративні правопорушення або події; у випадках, визначених законом, здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечувати їх виконання; доставляти у випадках і порядку,

визначеним законом затриманих осіб, які вчинили, зокрема, адміністративне правопорушення, тощо» [22].

Отже, ми розглянули комплекс повноважень, якими наділені органи Національної поліції при здійсненні адміністративного розслідування в сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Вичерпний перелік справ про адміністративні правопорушення, які уповноважені розглядати органи Національної поліції міститься у ст. 222 КУпАП [11]. Це, зокрема, порушення громадського порядку та моралі, порушення правил дорожнього руху, порушення правил паркування, порушення правил забезпечення безпеки дорожнього руху, порушення правил користування транспортними засобами, порушення правил забезпечення схоронності транспортних вантажів, незаконний збут та незаконне придбання пального та інших паливно-мастильних матеріалів тощо. У цьому контексті йдеться про певне коло проблем (інцидентів), розгляд і вирішення яких, як зазначалося вище, віднесено до компетенції певних посадових осіб Національної поліції, тобто до сфери їхньої підслідності, яка є складовою їхньої компетенції. Підвідомчість дозволяє відмежувати повноваження одного суб'єкта владних повноважень від повноважень інших суб'єктів владних повноважень.

Під час здійснення своїх повноважень поліція захищає цих суб'єктів від протиправних посягань, у тому числі адміністративно-юрисдикційними заходами [6, с. 44]. Адміністративні розслідування здійснюються шляхом проведення відповідних процесуальних дій, таких як опитування свідків, потерпілих і правопорушників особами, уповноваженими складати протоколи про адміністративні проступки; огляд речових доказів; огляд речей і особистий огляд; вилучення речей і документів та їх дослідження; призначення експертизи; попереднє ознайомлення з матеріалами справи; прийняття рішення про направлення їх за належністю компетентним органам або посадовим особам. Це здійснюється шляхом винесення відповідних процесуальних актів [10, с. 79]. Таким чином, основною метою адміністративного розслідування Національною поліцією України, особливо як компетентним органом, є швидке

реагування на виявлення ознак правопорушення, з'ясування та дослідження обставин адміністративної справи, фіксація ознак протиправних діянь у відповідних процесуальних документах і відповідно створення умов для притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Як правоохоронний орган, державна поліція виконує широке коло завдань і функцій з охорони правопорядку та боротьби зі злочинністю, для чого наділяється певними правами та застосовує у своїй діяльності передбачені законом форми і методи [10, с. 81]. Таким чином, адміністративне розслідування – це, серед іншого, система обов'язкових процесуальних заходів, що здійснюються органами Національної поліції для встановлення об'єктивної істини в справах про адміністративні правопорушення, з метою забезпечення підготовки матеріалів справи про адміністративне правопорушення до розгляду по суті. Адміністративні розслідування проводяться для виявлення обставин, що мають значення для правильного вирішення справ про адміністративні правопорушення [10, с. 78].

Аналіз законодавства, що регулює повноваження Національної поліції України, дозволяє зробити висновок, що одним з основних напрямів діяльності поліції є адміністративна діяльність. Тому у своїй правоохоронній діяльності Національна поліція використовує засоби адміністративного примусу для реалізації своїх повноважень та функцій. З метою забезпечення виконання наданих поліції повноважень поліцейські можуть застосовувати комплекс заходів або дії превентивного чи примусового характеру, що обмежують окремі права і свободи людини відповідно до закону [22]. Адміністративно-правовий примус застосовується як виключний засіб забезпечення та охорони правопорядку, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності, а також запобігання або припинення можливих чи вчинених правопорушень.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Спроби забезпечити високу ефективність процедур у справах про адміністративні правопорушення лише шляхом удосконалення чинного законодавства не дали бажаного ефекту, оскільки якість законодавства сама по собі не гарантує ефективності його фактичного застосування. Більше того, марні зусилля Міністерства внутрішніх справ, спрямовані на вирішення цих проблем, призводять лише до тимчасового покращення ситуації шляхом збільшення чисельності працівників, підвищення інтенсивності їхньої діяльності та посилення їхньої персональної відповідальності. М. М. Стоцька стверджує, що «створення умов для належного забезпечення функціонування системи державних органів та удосконалення чинного адміністративного законодавства становлять основну мету проведення адміністративно-правової реформи. Особливе місце у здійсненні адміністративно-правової реформи займає формування принципово нових механізмів реалізації провадження в справах про адміністративні проступки» [24, с. 4].

Удосконалення нормативно-правового регулювання розгляду справ про адміністративні правопорушення органами внутрішніх справ вимагає розширення переліку їх посадових осіб, які уповноважені розглядати подібні справи, а також надання суб'єкту адміністративної юрисдикції повноважень: «а) виносити рішення про зміну кваліфікації вчинених дій (бездіяльності), у тому числі в бік її посилення, у разі якщо при розгляді справи буде встановлено, що протокол про адміністративне правопорушення містить неправильну кваліфікацію вчиненого правопорушення; б) виносити рішення про припинення адміністративно-процесуального переслідування і передачі матеріалів справи до органу, посадовій особі, які склали протокол про адміністративне правопорушення, у разі непричетності особи до адміністративного правопорушення; в) призначати адміністративний штраф нижче нижчої межі,

яка встановлена санкцією відповідної норми (але не менше половини мінімального розміру, встановленого санкцією відповідної норми), за наявності пом'якшувальних і відсутності обтяжуючих адміністративну відповідальність обставин» [25, с. 220].

Крім того, в законодавстві не існує чітко визначених єдиних стандартів розумного розподілу юрисдикції у справах про адміністративні правопорушення як між Міністерством внутрішніх справ та іншими адміністративними органами загалом, так і між працівниками поліції в межах Міністерства внутрішніх справ. Як наслідок, на поліцейських у деяких випадках невинувато покладається відповідальність за розгляд справ про адміністративні правопорушення, вчинені у сферах, не пов'язаних із забезпеченням громадського порядку та безпеки. Обсяг правоохоронної діяльності начальника районного органу внутрішніх справ, начальника органу внутрішніх справ на транспорті та їх заступників при вирішенні справ про адміністративні правопорушення прирівнюється до тієї, що здійснюється дільничними інспекторами міліції та працівниками патрульно-постової служби в межах їх повноважень [25, с. 222]. Водночас кількість виявлених та розглянутих адміністративних правопорушень з кожним роком зростає.

Вищезазначене та багато іншого породжує стан неадекватності, некомпетентності та суб'єктивності адміністративних процедур і, як наслідок, стан незахищеності та недовіри з боку громадян до адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ. У правозастосовчій практиці мета провадження у справах про адміністративні правопорушення сприймається як мотивація притягнення до відповідальності якомога ширшого кола осіб, які вчинили адміністративні правопорушення [22]. Така ситуація негативно впливає на спроможність органів внутрішніх справ ефективно виконувати покладені на них завдання.

Метою провадження в справах про адміністративні правопорушення є забезпечення реалізації правових норм про адміністративну відповідальність як засобу вирішення завдань, пов'язаних з припиненням кримінальних та

адміністративних проступків, охороною прав і свобод людини і громадянина, надійним захистом власності від протиправних посягань, підтриманням належного громадського порядку та громадської безпеки у сфері компетенції органів внутрішніх справ. Вона повинна виконуватися повно, точно і своєчасно.

Чинна нормативно-правова база провадження у справах про адміністративні правопорушення, що здійснюється органами внутрішніх справ, забезпечує високу ефективність їхньої діяльності. Однак на неї впливають різні фактори (організаційні, матеріально-технічні), сукупність яких часто має більш суттєвий вплив, ніж прямі приписи закону. Розгляд справ про адміністративні правопорушення характеризується принципом гласності, але є особливості в його реалізації [24, с. 6-7]. У разі безпосереднього виявлення посадовими особами поліції достатніх даних, що вказують на наявність ознак адміністративного правопорушення, віднесених до їх компетенції, при вирішенні питання про необхідність розгляду справи повинні враховуватися його доцільність і достатність інших заходів запобігання, вжитих працівниками поліції, крім випадків, прямо передбачених законом. Реалізація цього принципу та пов'язане з ним удосконалення алгоритму реагування поліції на адміністративні правопорушення потребує нормативно-правової розробки та впровадження форм реагування.

Окремим питанням слід розглянути порядок регулювання форми та способу повідомлення суб'єкта адміністративного судочинства. З метою усунення недоліків правового регулювання способу повідомлення суб'єкта владних повноважень про місце і час розгляду справи необхідно здійснити низку заходів [24, с. 7]:

забезпечити можливість попереднього письмового погодження форми та способу такого повідомлення;

- покласти на заінтересованих осіб обов'язок повідомляти суддів, організації та посадових осіб, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, про зміну свого місця проживання, номера

телефону або інші обставини, що перешкоджають своєчасному отриманню повідомлення [24, с. 8];

ракріплення в КУпАП формальних критеріїв належного повідомлення.

Отже, з проведеного аналізу можна стверджувати, що проблему децентралізації та фрагментарності правового регулювання провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо осіб, які виконують окремі функції представників влади, доцільно вирішити шляхом введення до КУпАП глави, яка б регулювала особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо окремих категорій осіб. Також пропонується врегулювати право посадових осіб здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо осіб, персональні дані яких тимчасово не встановлені. Для цього необхідно передбачити можливість прийняття рішення про надання цифрового позначення щодо фізичної особи, стосовно якої здійснювалася процедура і особу якої не встановлено. До такого документа необхідно вимагати додавати фотографію фізичної особи та картку з відбитками пальців.

Вдосконалення законодавчого врегулювання процесу розгляду справ про адміністративні порушення, що ведуть органи внутрішніх справ, потребує доповнення списку службових осіб, наділених повноваженнями здійснювати такий розгляд. Крім того, необхідно розширити компетенцію цих суб'єктів адміністративної юрисдикції, дозволивши їм: а) перекваліфікувати дії або бездіяльність, що стали предметом розгляду; б) припиняти адміністративне переслідування та передавати матеріали справи до органу або особи, яка склала протокол, у разі встановлення неучасті особи в правопорушенні; в) застосовувати адміністративні штрафи нижче мінімального порогу, встановленого за відповідним правопорушенням, але не менше половини цього порогу, при наявності пом'якшувальних обставин і відсутності факторів, що обтяжують відповідальність.

ВИСНОВКИ

Отримані результати свідчать про досягнення поставленої мети та задач дослідження і дають підставу зробити наступні висновки.

1. Встановлено, що суб'єкти адміністративної юрисдикції — це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також їх внутрішні і колегіальні структури, уповноважені здійснювати адміністративно-каральні функції у вигляді розгляду, розслідування та прийняття рішень за справами про адміністративні правопорушення. До їх компетенції входить виконання відповідних правозастосовних актів, згідно з встановленими законодавством процедурами і правилами, що мають на меті забезпечення законності, своєчасності, всебічності, повноти та об'єктивності з'ясування обставин справи та застосування адміністративних санкцій.

До органів, які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а саме: «адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; виконавчими комітетами (а в населених пунктах, де не створено виконавчих комітетів, - виконавчими органами, що виконують їх повноваження) сільських, селищних, міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те цим Кодексом; районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами, Верховним Судом; органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами).

2. З'ясовано, що завдання та принципи діяльності органів (посадових осіб), які уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, є фундаментальними для забезпечення законності, справедливості та ефективності в адміністративній юстиції. Завдання органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, полягають у виявленні, реєстрації, розслідуванні порушень,

прийнятті процесуальних рішень, застосуванні адміністративних стягнень, забезпеченні виконання рішень та профілактиці правопорушень, а також у захисті прав та законних інтересів усіх учасників процесу. Принципи діяльності органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, включають законність, верховенство права, швидкість і економічність розгляду, гласність і відкритість процесу, об'єктивність, рівність перед законом, захист інтересів держави та особи, а також профілактику правопорушень.

3. Аргументовано, що адміністративні комісії займають особливе місце у системі органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, оскільки вони функціонують як колегіальні органи, створені при органах місцевого самоврядування та державної виконавчої влади. Ці комісії унікальні тим, що їх діяльність базується на принципах колегіальності, громадської участі, та вони мають юрисдикційні повноваження, незалежність від інструкцій інших відомчих органів, що забезпечує об'єктивність і справедливість прийняття рішень. Однак, сучасний статус і засади діяльності адміністративних комісій потребують значного вдосконалення та оновлення, зокрема через реформування правового регулювання їх створення та функціонування. Це пов'язано з потребою підвищення ефективності їх роботи та адаптації до сучасних правових стандартів.

4. Суди відіграють центральну роль у системі органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, завдяки своїм унікальним повноваженням та незалежності, що закріплені в законодавстві. Вони не тільки виконують судовий розгляд і приймають рішення щодо винуватості та покарання за адміністративні порушення, але також забезпечують дотримання законності, справедливості та рівності перед законом для всіх сторін процесу. Судова система має ексклюзивне право застосовувати певні види адміністративних стягнень, такі як адміністративний арешт або конфіскацію майна, що вимагає вищого рівня юридичного аналізу та процедурної справедливості. Місцеві загальні суди, які включають районні,

районні у містах, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів, є ключовими у розгляді адміністративних справ, що забезпечує їхню близькість до громадян.

Зроблено висновок, що при здійсненні адміністративних розслідувань у справах про адміністративні правопорушення органи поліції мають виключні повноваження щодо застосування заходів адміністративного примусу в порядку, встановленому чинним законодавством, що фактично є однією з ключових характеристик поліції як суб'єкта відповідної діяльності. Загалом особливість адміністративно-процесуального статусу органів національної поліції зумовлена тим, що, як зазначалося вище, вони наділені значними повноваженнями щодо застосування заходів адміністративного примусу до осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Проведений аналіз дає право стверджувати, що проблему децентралізації та фрагментарності правового регулювання провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо осіб, які виконують окремі функції представників влади, доцільно вирішити шляхом введення до КУпАП глави, яка б регулювала особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо окремих категорій осіб. Також пропонується врегулювати право посадових осіб здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо осіб, персональні дані яких тимчасово не встановлені. Для цього необхідно передбачити можливість прийняття рішення про надання цифрового позначення щодо фізичної особи, стосовно якої здійснювалася процедура і особу якої не встановлено. До такого документа необхідно вимагати додавати фотографію фізичної особи та картку з відбитками пальців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право : підручник / За заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків : Право. 2010. 624 с.
2. Адміністративний процес: навчальний посібник. За загальною ред., д. юр. н. проф. О. Ю. Салманової, д. юр. н. проф. А. Т. Комзюка. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2022. 412 с. URL: (дата звернення 24.04.2024)
3. Анохіна Л. С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків. 2001. 21 с.
4. Банчук О. А. Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / авт.-упор. О. А. Банчук; Центр політико-правових реформ. К.: *Центр політико-правових реформ*. 2007. 912 с.
5. Бердник В. Юрисдикційна діяльність адміністративних комісій за адміністративно-деліктним законодавством України. *Публічне право*. 2021. № 3(7). С. 391–395.
6. Василів С. С. Суб'єкти, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення: поняття та види. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки : збірник наукових праць*. 2021. № 845. С. 40–45
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2002. 1440 с.
8. Демський Е. Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. К. : *Юрінком Інтер*. 2008. 496 с.
9. Завальний М.В. Органи внутрішніх справ як суб'єкт адміністративно-адження. *Форум права*. 2019. № 1. С.366–371.

10. Золотарьова Н.І. Попереднє адміністративне розслідування як стадія провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Вип. 5., Т.2. 2018. с. 77-81.

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 - 330) від 07.12.1984. р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення 22.04.2024)

12. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. К.: *Юрінком Інтер*. 2004. 528 с.

13. Коротких А. Система суб'єктів адміністративної юрисдикції в Україні та перспективи її розвитку. *Публічне право*. 2013. № 3(11). С. 77–84.

14. Личенко І. О. Адміністративна відповідальність посадових осіб органів місцевого самоврядування: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2012. 160 с.

15. Миколенко О. І. Адміністративні комісії у системі органів адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Правознавство*. 2020. Т. 17. Вип. 1/2. (16/17). С. 140–145.

16. Миронюк Р. В. Окремі напрямки оптимізації системи суб'єктів адміністративно-деліктної юрисдикції. *Форум права*. 2020. № 1. С. 635–638.

17. Миронюк Р. В. Суб'єкти адміністративно-деліктного процесу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К., 2020. 45 с.

18. Остапенко О. І. Суб'єкти уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення: навч. посіб.. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2019. 220 с.

19. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. *Урядовий кур'єр* від № 207.

20. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 березня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170

21. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190
22. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2007 № 580- VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. ст.379 URL:
23. Скавронік В.М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність суду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.07. О.: Одеська нац. юрид. Акад. 2020. 20 с.
24. Стоцька М. М. Проведення в справах про адміністративні проступки у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: дис.. канд. юрид. наук: 12.00.07. Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2019. 265 с.
25. Яценко В. П. Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення в органах внутрішніх справ: питання теорії та практики. *Митна справа*. 2020. № 2(2.2). С. 218-223